

Türkiye’de Uzaktan Eğitim Merkezlerinin Durumu: Betimsel Bir Çalışma*

Biray KIRKAN¹
Filiz KALELİOĞLU²

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki üniversitelerde kurulu olan Uzaktan Eğitim Merkezlerinin (UZEM) genel durumunu birçok değişken açısından incelemektir. UZEM’lere ilişkin bilgiler, doküman analizi yöntemiyle ilgili web sitelerinden taranarak elde edilmiştir. Bu çalışma kapsamında, UZEM bünyesindeki program dağılımları, idari kadroların uzmanlık alanları, kullanılan altyapı ile materyalleri ve son olarak bölgelere göre UZEM’lerin dağılımları tespit edilmiştir. Türkiye’de 2016 yılının ilk çeyreğinde, 193 üniversitede toplam 100 UZEM’in yanı sıra 3 açık öğretim fakültesi bulunmaktadır. Uzaktan eğitim yöntemi ile verilen programlar kapsamında, en çok açılan bölümler incelendiğinde, ön lisans Bilgisayar Programcılığı, lisans e-MBA İşletme Yönetimi, lisans tamamlamada İlahiyat ve yüksek lisans ise yine e-MBA İşletme Yönetimi olduğu görülmüştür. UZEM’lerde yönetim kadrosunda görev yapan müdür ve müdür yardımcılarının uzmanlık alanları incelendiğinde, sırasıyla Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri, Bilgisayar Mühendisliği ve İşletme bölümleri olduğu saptanmıştır. UZEM’ler kapsamında en çok kullanılan uzaktan eğitim araçlarının, Moodle, ALMS, Blackboard ve Greenbox gibi çeşitlenen Öğretim ve İçerik Yönetim Sistemleri olduğu, bunun yanı sıra e-öğrenme içerikleri ve video destekli derslerin de olduğu ortaya çıkmıştır. Bölgelerdeki UZEM dağılımına bakıldığında, merkezlerin en çok sırasıyla Marmara, İç Anadolu ve Karadeniz bölgesinde olduğu görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Uzaktan eğitim, e-öğrenme, uzaktan eğitim merkezi

1. Giriş

Günümüzde geleneksel eğitim yaklaşım içerisinde karşılaşılan sorunlara ve sınırlılıklara, teknoloji destekli eğitim ile çözümler aranmaktadır. Örneğin; günlük hayatla beraber iş hayatının yükü bireylere kendilerini sürekli güncellemek ve geliştirmek için yeterli vakti bırakmamaktadır. Bu nedenle, bireyler kendilerini geliştirmek için daha esnek eğitim ortamlarına ihtiyaç duymaktadır (Bilgiç ve Tüzün, 2015). Bunun yanı sıra, lisansüstü öğretime ilişkin eğitim ihtiyacının göz önüne alınması gerekmektedir. Fakat öğrencilerin lisansüstü eğitimle birlikte farklı sorumluluklarının da olması derse devam konusunda zorluklar meydana getirmektedir. (Çoruk, Çağatay ve Öztürk, 2015). Bilgi çağında olduğumuz gerçeği düşünüldüğünde, yalnızca geleneksel sınıflarda ve atölyelerde teknoloji destekli materyallerin kullanımından çok, zaman ve yer gibi kavramları ortadan kaldıracak yeniliklerin de eğitim modelleri arasında yer aldığı görülmekte, mevcut bulunan sorunların çözümü içinse uzaktan eğitim uygun görülmektedir.

Uzaktan eğitim, zamandan ve mekândan bağımsız, eğitmenin rehber ve yönlendirici olduğu, öğrenenlerin ise bireysel öğrenme sorumluluklarını almaları gereken süreçleri içermektedir. Uzaktan eğitimin tercih edilmesinin temel nedeni, mali açıdan geleneksel sistemlere göre daha fazla bireyle eğitim yapabilmeyi destekliyor olmasıdır (Miranda ve Diasanta, 1987). Ayrıca uzaktan eğitimle geleneksel uygulamanın katı kuralları yumuşatılmış ya da tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bu sistem, bireyin bir eğitim hizmetinden yararlanmak için belli bir yaş ve öğrenim düzeyinde olma, belli zamanlarda belli mekânlarda bulunma zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır (Gökdağ, 1986).

Uzaktan eğitimin tercih edilme sebepleri arasında; daha geniş kitlelere eğitim hizmeti götürmek, eğitimde fırsat ve imkân eşitliği sağlamak, farklı mekânlardaki uzmanlardan yararlanmak, ilgileri, yetenekleri, yaşları, işleri ve coğrafi koşullar nedeniyle okula gelemeyen öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak ve her bireye bir ölçüde dilediği hız ve yöntemle öğrenme imkânı sağlayarak geleneksel eğitimin sınırlılıklarını gidermek olarak sıralanmaktadır (Gökdağ, 1986; Şen, Atasoy ve Aydın, 2010). Elbette ki öğrenen özellikleri de uzaktan eğitim için elverişli olmalıdır. Öğrenenlerin “karakter özellikleri” ve “denetim odağı” gibi kişisel farklılıklar, e-öğrenme sürecindeki başarıyı doğrudan etkilemektedir. Bunun yanı sıra “öğrenme stilleri” ve “iletişim becerileri” de başarıyı doğrudan etkileyen unsurlardır (Gülbahar, 2009). Artık öğrenci yerine öğrenen, öğretmen yerine de eğitmen ve hatta rehber kavramları kullanılmaya başlanmıştır. Çünkü içsel denetimi olan, güdülenmiş ve aktif öğrenme sürecine dâhil olan, öğrenmenin karmaşık süreçlerinin üstesinden gelebilecek hem zihinsel becerilere, hem de yeterli teknoloji okuryazarlığına sahip bireyler yetişmektedir. Bu bireylere de öğretim süreçlerinde eğitmenler yol göstermekte ve rehberlik yapmaktadırlar.

*Bu çalışma 4. Uluslararası Öğretim Teknolojileri ve Öğretmen Eğitimi Sempozyumu’nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹Başkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, BÖTE Tezli Yüksek Lisans Programı, biraykirkkan@gmail.com

²Başkent Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, filizk@baskent.edu.tr

1.1. Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitimde öğretmenler ve öğrenciler, öğrenme-öğretme sürecinin tamamında ya da çoğunda farklı yerlerde bulunmaktadır. Öğretmenler ve öğrenciler farklı yerlerde olduklarından birbirleri ile iletişim teknolojileri sayesinde etkileşim halinde olurlar (Moore ve Kearsley, 2011). Dahası uzaktan eğitim, sınıflarda veya öğrencilerin kendi buldukları yerde öğretmenlerin sürekli ve aralıklı gözetmenliği olmadan gerçekleşen her düzeydeki çalışmaların değişik biçimlerini kapsayan ve bununla birlikte derslerin planlanması, düzenlenmesi ve rehberlik aracılığıyla öğretimde elde edilen yararları da kapsayan bir eğitimidir (Kaya, 2002). Uzaktan eğitim, fırsat eşitliğine çözüm getiren, isteyen herkese yaşam boyu eğitim sağlayan ve bunların yanı sıra eğitimin bir dizi bireysel ve toplumsal amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunabilen, eğitim teknolojilerinden yararlanmaya ve daha çok kendi kendine öğrenmeye dayalı bir disiplindir (Kaya, 2002).

Farklı biçimlerle, farklı ortamlarda, birden fazla öğretmenin olduğu veya olmadığı, farklı eğitim örgütlerinde, değişik öğrenme seviyesi ve yaşlarda, değişik teknolojilerle, farklı öğretim yöntem ve yaklaşımlarıyla, farklı felsefi ve stratejik motivasyonlarla gerçekleştirilir (Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek, 2003). Uzaktan öğretim, öğrenimin varlığı ile sürekli yerine getirilmesi gereken öğrenme davranışlarını içeren, öğrenme davranışlarından ayrı bir biçimde gerçekleştirilen öğretim davranışlarındaki öğretim yöntemleri ailesi olarak tanımlanabilir; yani öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim, basılı; elektronik; mekanik ya da başka aygıtlarla kolaylaştırılmalıdır (Moore ve Anderson, 2003).

Uzaktan eğitim, fiziksel olarak öğrencilerin buldukları yerlerde olmasını gerektirmeksizin, teknolojinin imkânlarından yararlanılarak, öğrenci ve öğretmenlerin bir sanal sınıf ortamında değişik şekillerde karşı karşıya getirildikleri, planlı bir öğretim şeklidir (Antalyalı, 2004). Öğrenci grubunun kurum tabanlı yaygın eğitimden ayrıldığı, öğrenci-kaynak ve eğitmenle bağlantı kurmak için etkileşimli telekomünikasyon sistemlerinin kullanıldığı bir eğitim modelidir (Simonson, vd., 2006). Farklı mekânlardaki öğrenci, öğretmen ve öğretim materyallerinin iletişim teknolojileri aracılığı ile bir araya getirildiği kurumsal bir eğitim faaliyetidir (Gülbahar, 2009). Geleneksel öğrenme-öğretme yöntemlerindeki sınırlılıklar nedeniyle sınıf içi etkinliklerin yürütülme olanağı bulunmadığı durumlarda eğitim çalışmalarını planlayanlar ve uygulayanlar ile öğrenenler arasında iletişim ve etkileşimin özel olarak hazırlanmış öğretim üniteleri ve çeşitli ortamlar yoluyla belli bir merkezden sağlandığı bir öğretim yöntemidir (MEB, 2013).

Özetlemek gerekirse; uzaktan eğitim, türüne göre teknik altyapı ve içerik ile doğru orantılı olarak çok sayıda öğrenene ulaşmayı sağlayan, birçok etkileşim deseninin ortaya çıkmasına olanak sunan, öğrenenlerin içerikle, birbirleriyle ve eğitmenle etkileşim içinde olmalarını hedefleyen, zamandan ve mekândan bağımsız bir şekilde sürdürülen ve sosyal öğrenme sürecine katkı sağlayan bir eğitim modelidir.

1.2. Uzaktan Eğitimin Gelişimi

Uzaktan eğitim çalışmaları 200 yıldan daha eski yıllara kadar uzanmaktadır. Örneğin, 1728 yılında Boston Gazetesi’nde mektup ile stenografi dersleri verildiğine ilişkin reklamlar bulunmuştur (Çetiner ve diğerleri, 1999 akt. Antalyalı, 2004). Bu yöntem ile öğretim içeriği posta yolu ile öğrencilere gönderilmiş ve bu şekilde daktilo, kompozisyon ve yabancı dil öğretimi yapılmıştır. Ancak uzaktan eğitim terimi ilk olarak Wisconsin Üniversitesi’nin 1892 yılı kataloğunda geçmiş ve bu üniversitenin yöneticisi William Light tarafından 1906’da bir yazıda kullanılmıştır (Verduin ve Clarck, 1994 akt. Horzum, Özkaya, Demirci ve Alparşlan, 2013). Uzaktan eğitim 1833 yılında İsveç’te bir gazetede mektupla yazılı anlatım dersi verileceği ilanı ile gün yüzüne çıkmış, İngiltere’de 1840 yılında Isaac Pitman’ın mektupla steno öğretmeye başlaması ile ilk uygulaması gerçekleşmiş bir eğitimidir (Simonson, vd., 2006).

Amerika’da, 1892 yılında Chicago Üniversitesi’nde ilk Mektupla Eğitim bölümü açılmıştır. 1898’de İsveç’te kurulan ve Uzaktan Eğitim’de dünyanın önde gelen kurumlarından olan "Hermands" kurulmuştur. Bu kurumda dil eğitimi yapılmıştır. 1910’lara kadar iletişim teknolojisinin mektup ve posta üzerine kurulu olan sisteminin, ortaya çıkan hareketli resim gibi yenilikler ile yeni seçenekler kazandığı bilinmektedir. 1910 ile 1920’ler arasında ortaya çıkan teknoloji alanındaki en baskın yenilik ise radyo olmuştur. Bunu 1940’larda televizyonun uzaktan öğretimde başlıca araç olarak kullanılması izlemiştir. 1906’da Yazışmalı İlköğretim ABD’de başlamıştır. 1919 yılında ABD’de ilk eğitim ile ilgili radyo istasyonu kurulmuştur. 1920 yılında ABD’de 176 tane eğitim amaçlı radyo istasyonu kurulmuştur. 1923’de ABD’de Mektupla Lise Eğitimi başlamıştır. 1932 - 1937 yılları arası ABD’de eğitim televizyonu yayınları IOWA Üniversitesinde başlamıştır. 1939’da Fransa’da savaş yıllarında uzaktan eğitim ile öğrencilerin eğitimi sağlamıştır. 1960 yılında ise İngiltere’de "British Open University" açılmıştır. 1970’lerin sonları ve 1980’lerin başından itibaren ise kablo ve uydu bağlantılı televizyon, uzaktan öğretimde temel iletişim aracı olarak yer almış, daha sonra masaüstü bilgisayarlar ve 1990’larda İnternet’in ortaya çıkışı ise uzaktan eğitime bambaşka bir boyut kazandırmıştır (Gülbahar, 2009). Günümüzde ise WEB3 (semantik web) teknolojileri ve cep telefonu gibi mobil iletişim araçlarındaki gelişmelerin bu gelişime yön verdiği görülmektedir. Bu durum uzaktan eğitimin gelecekteki yapısını şimdiden hayal etmeyi zorlaştırmaktadır.

1.3. Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi, 1927 yılında, dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati tarafından tartışılarak başlamıştır. 1956 yılında ise Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü’nde başlamıştır. 1961’de Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Mektupla Öğretim Merkezi kurulmuştur. 1966 yılında Mektupla Öğretim Merkezi Genel Müdürlük olmuştur. Bu uygulamalar dışarıdan sınavlara hazırlık, mesleki öğretim yapma, meslekleri geliştirme, öğretmeni olmayan ve boş zamanları değerlendirme gibi etkinlikler içermiştir. 1975’de ise YAYKUR eğitimleri uzaktan eğitim uygulamaları gerçekleştirilmiştir. YAYKUR etkinlikleri 1978 yılına kadar sürmüş, ardından bu çalışmaları Film-Radyo-Televizyon ile Eğitim Merkezi (FRTM) tarafından yapılan TV programları izlemiştir (Alakuş, 2003, akt. Gülbahar, 2009). 1978 yılında da, Açık Üniversite kurulmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda 1981 tarihinde yürürlüğe giren ve Türk yükseköğretimini yeniden düzenleyen 2547 sayılı yasa, geleneksel yöntemlerle sürdürülen eğitim etkinliklerinin daha verimli kullanılabilmesi için çağdaş eğitim teknolojilerinden yararlanma ve Üniversitelere “Açık Öğretim” yapma görevini de vermiştir (Baraz, 1985).

Ülkemizde, 1981 yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi açılmıştır. 1981 yılında Anadolu Üniversitesi TRT işbirliği ile okul televizyonu kullanarak eğitim vermeye başlamıştır. 1992’de Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Açıköğretim Lisesi açılmıştır. Ülkemizde ilk e-öğrenme uygulamasını, 1998’de ODTÜ gerçekleştirmiştir. 1999 yılında uygulamasına başlanan “Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yükseköğretim” ile uzaktan eğitim, gelişen teknoloji ile birlikte değişim göstermektedir. Bunun yanı sıra, “Dünyada ve Türkiye’de Uzaktan Eğitim Uygulamaları ve Modern İletişim Teknolojilerinin Uzaktan Eğitimde Kullanılması Araştırması”, “Etkileşimli Uzaktan Eğitimde Kablo Yayıncılığı ve Uygulamaları Projesi” ve “Öğrenme Merkezleri” araştırma çalışmaları da TÜBİTAK-BİLTEN ile MEB arasında yürütülmektedir. (Gülbahar, 2009).

Ülkemizde artık yükseköğretimde birçok üniversitede uzaktan eğitim ile lisans, ön lisans ve yüksek lisans programları yürütülmektedir. Ayrıca pek çok üniversitede geleneksel ders ve öğretim programları harmanlanmış öğrenme denilen yöntem ile yürütülmektedir. Burada internet üzerinden öğretim yönetim sistemleri, bilgisayar konferans sistemleri ve öğretim portalları gibi teknolojik unsurlarla dersler desteklenmektedir. Benzer biçimde uzaktan eğitim ile gerek tüm düzeylerdeki öğrencilere yönelik, gerekse yaşam boyu öğrenme kapsamında toplumdaki herkes için kendi bilgi ve becerilerini geliştirebileceği ders, kurs ve sertifika programlarının sayısı hızla artmaktadır. Ayrıca 2547 sayılı kanunun 5(i) maddesinde Yükseköğretim kurumlarında, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Türk dili, yabancı dil zorunlu derslerdendir (Yükseköğretim Kanunu [YÖK], 1981: madde 2547) ve birçok üniversitenin uzaktan eğitim merkezleri aracılığı ile bu dersler de uzaktan okutulmaktadır.

Yerden ve zamandan bağımsız bir şekilde eğitim olanakları sunan ve birçok kişiye düşük maliyetlerle ulaşmayı sağlayan uzaktan eğitim yapılanması, ülkemizde ve dünyada pek çok öğrenen tarafından tercih edilmektedir. Türkiye’de de, tıpkı dünyada olduğu gibi UZEM’lerin durumu merak konusu olmuştur. UZEM bünyesindeki idari yapılanma, eğitim programları, UZEM sayıları ve teknik altyapı ile olanaklar, tartışma konusu olmuştur. Bu noktadan hareketle, bu çalışmanın amacı Türkiye’de uzaktan eğitim merkezlerinin durumunu niceliksel olarak incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- 1) Türkiye’deki Üniversiteler bünyesinde kurulu olan uzaktan eğitim merkezlerinin sayısı kaçtır?
- 2) Uzaktan eğitim merkezleri, bölgelere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 3) Bu uzaktan eğitim merkezlerinin kuruluş yılları nedir?
- 4) Uzaktan eğitim merkezlerinde verilen programlar (sertifika programları, ön lisans, lisans vb.) nelerdir?
- 5) Uzaktan eğitim merkezlerinde görev yapan idari personelin uzmanlık alanları nelerdir?
- 6) Uzaktan eğitim merkezlerinde kullanılan alt yapı olanakları ve materyalleri nasıldır?
- 7) Türkiye’de uzaktan eğitim merkezlerine en sık ve en az rastlanan bölge neresidir?

2. Yöntem

Araştırma nitel bir yöntem olan, doküman analizi yöntemiyle yapılmıştır. Doküman, araştırma öncesi elde mevcut olan herhangi bir şey demektir (Merriam, 2013). Bu çalışma da doküman çeşitlerinden “kamu kayıtları” kullanılmıştır. Kamu kayıtları, süregelen toplumsal hareketleri kaydeden resmi belgelerdir. Kamu ile ilgili dokümanlar; doğum, ölüm, evlilik medya ve hükümet belgeleri; nüfus sayımı, polis, acente, kurum, program kayıtları ve mahkeme kararları gibi dokümanları içerir. Kamusal kayıtları bulmak, araştırmacının gayretine ve yaratıcılığına bağlıdır. Eğitim ile ilgili konularla ilgilenenler için birçok toplumsal doküman kaynağı vardır. Bunlar, eğitim konuları hakkındaki görüşler, meclis veya kongrelere ait kayıtlar, kanun maddeleri, federal raporlar, devlet ve özel ajans raporları, şahsi kayıtlar ve istatistik merkezlerinin sahip oldukları istatistiksel veri bankasıdır (Merriam, 2013). Bu doğrultuda uzaktan eğitim merkezlerinin resmi web sayfaları, sistem, içerik, teknik alt yapı ve ya program hakkındaki görüşleri, programlar, dersler, yönetmelik ve idari kadrolar ile ilgili resmi kayıtları, YÖK yönetmeliği kapsamındaki ilgili kanun maddelerini ve mevcut mezun öğrenci ve kontenjanlarını içermektedir.

Araştırmada Türkiye’deki bütün vakıf ve devlet üniversitelerinin, uzaktan eğitim merkezlerinin web sayfaları incelenmiştir. Sistematik bir yaklaşımla araştırma sorularına yanıt arayacak şekilde tüm başlıklar için yanıt elde edilmeye çalışılmıştır. Veri toplarken uzaktan eğitim merkezlerinin web sayfalarının yanı sıra, kuruluş yönetmeliklerinin yayınlandığı resmi gazeteler ve uzaktan eğitim merkezlerinin idari personellerinin özgeçmişleri ile eğitim durumlarını araştırmak adına, merkezin bağlı olduğu üniversitelerin web sayfaları incelenmiştir. Araştırma verileri, 2016-2017 eğitim öğretim döneminin, ilk yarısında toplanmıştır. Ayrıca uzaktan eğitim merkezlerinin programları, teknik altyapıları, olanakları ve idari yapıları, uzaktan eğitim merkezlerinin kendi web sayfalarında belirtilen bilgiler ile sınırlıdır.

2.1 İşlem

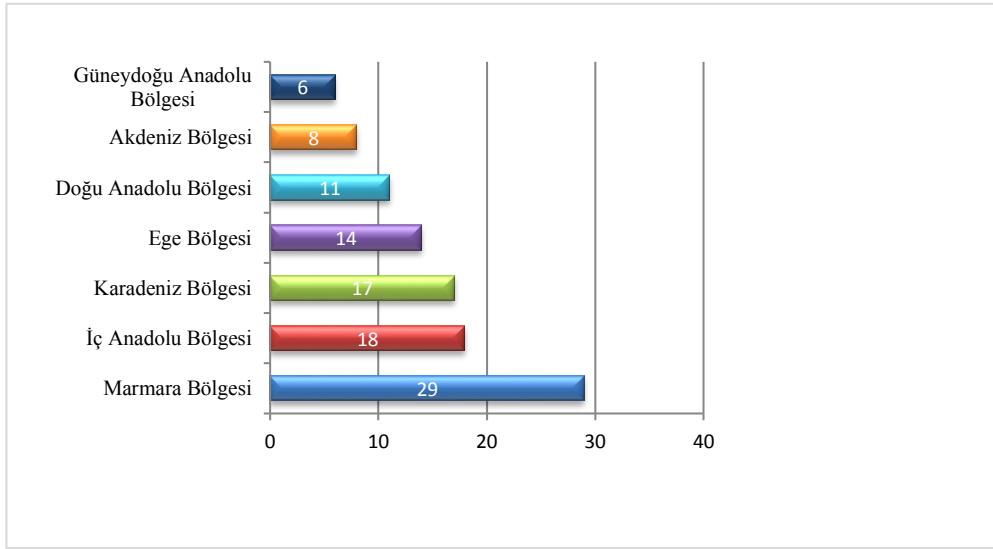
Araştırmaya başlamadan önce araştırmacılar tarafından, araştırma sorularına yanıt verebilmek için yapılandırılmış bir form oluşturulmuştur. Sonrasında Türkiye’deki Açık Öğretim Fakülteleri, uzaktan eğitim merkezleri ve sürekli eğitim merkezleri bölge bölge araştırılmış, veriler tablolara işlendikten sonra üzerinde tartışılmış ve bir sonraki bölgeye geçilmiştir. Tüm web sayfaları, ilgili başlıklar açısından sistematik bir şekilde incelenmiş, ilgili veriler kayıt altına alınmıştır. Toplanan veriler araştırma soruları dâhilinde ayıklanmış, sonra araştırmacılar tarafından tekrar incelenmiş ve kontrol edilerek son hali verilmeye çalışılmıştır. Veriler frekans, yüzde gibi betimsel istatistik yöntemleriyle analiz edilmiştir.

3. Bulgular

Araştırma sürecinde elde edilen bulgular aşağıda ilgili başlıklar altında sunulmuştur.

3.1. Türkiye’deki Üniversiteler Bünyesinde Kurulu Olan Uzaktan Eğitim Merkezlerinin Sayısı

Türkiye’de, üç tanesi Açık Öğretim Fakültesi olmak üzere toplam 103 adet uzaktan eğitim merkezi bulunmaktadır. Aşağıda Uzaktan Eğitim Merkezlerinin bölgelere göre dağılımı Şekil 1’de verilmiştir.

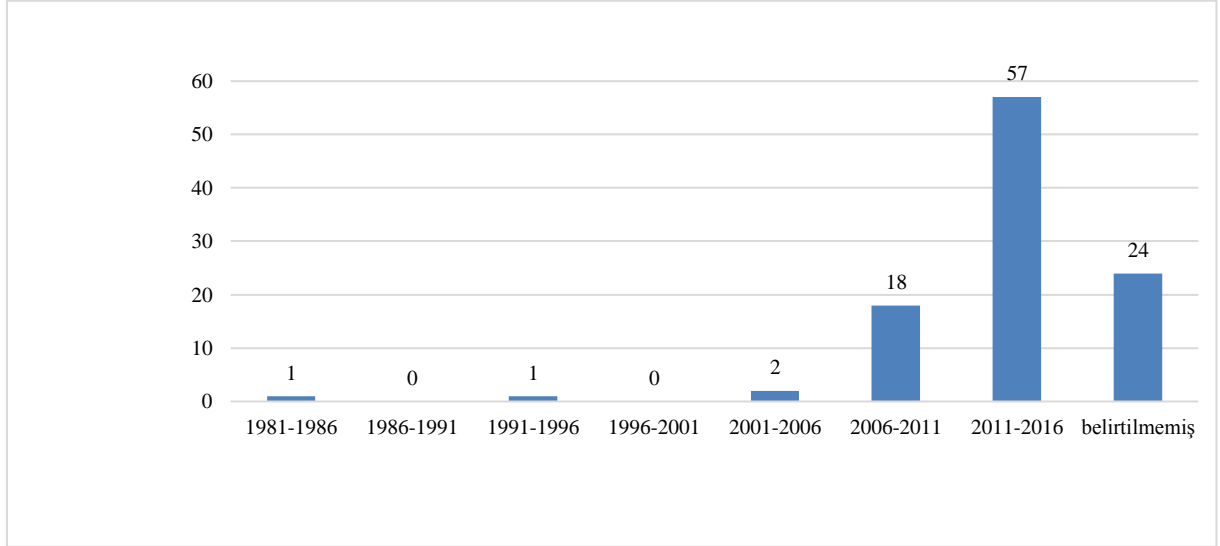

Şekil 1. Türkiye’deki uzaktan eğitim merkezlerinin bölgelere göre dağılımı

Şekil 1’de görülen grafikte toplam 103’ün UZEM’in %28’i Marmara bölgesinde, %17’si İç Anadolu bölgesinde ve %16’sı Karadeniz bölgesinde yer almaktadır. Bu bölgeleri sırası ile Ege Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi, Akdeniz Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi takip etmektedir. Bu veriler doğrultusunda UZEM’lerin coğrafi bölgelere dağılımının, bölgelerdeki üniversite sayısı ile doğru orantılı olduğu söylenebilir. Elde edilen veriler doğrultusunda UZEM’lerin, Türkiye’deki coğrafi bölgelere göre normal bir dağılım göstermiştir.

3.2. Uzaktan Eğitim Merkezlerinin Kuruluş Yılları

Aşağıdaki şekilde UZEM'lerin, günümüzden geriye beşer yıllık periyotlardaki kuruluş sayıları verilmiştir.

Şekil 2'de de görüldüğü gibi 1986-1991 ve 1996-2001 yıllarında kurulu UZEM bulunmazken, 1981-1986 ve 1991-1996 yıllarından 1 UZEM açılmıştır. 2006-2011 yılları arasında 18 adet, 2011-2016 yılında ise tarihinin en çok sayısı olan 57 adet UZEM açılmıştır. Ayrıca kurulum yılına ilişkin bilgi verilmeyen 24 adet UZEM bulunmaktadır.

Türkiye'deki UZEM'lerin son 5 yılda artış göstermesine teknolojik gelişmeler ve YÖK'ün zorunlu olarak yürürlüğe koyduğu 5i dersleri, neden olarak gösterilebilir. Yüksek Öğrenim Kanunu'nda yapılan düzenleme ile zorunlu okutulan dersler, ilgili kanunun 5nci maddesinin (i) bendinde olduğundan, bu derslere 5i dersleri denmektedir. Bu doğrultuda üniversiteler kendi birim, portal ve merkezlerini kurarak, uzaktan zorunlu vermeleri gereken dersler için alt yapı oluşturmuşlardır. Ayrıca teknik altyapı için gereken malzemelerin maliyetlerinin düşmesi, nitelikli teknik personellere daha kolay ulaşılabilirliği ve ülkemizin de gösterdiği gelişme ile birlikte uzaktan eğitim merkezlerinin arttığı söylenebilir.

3.3. Uzaktan Eğitim Merkezlerindeki Verilen Programlar

Uzaktan Eğitim Merkezlerinde sertifika, 5i, zorunlu dersler, ön lisans, lisans, lisans tamamlama ve yüksek lisans programları bulunmaktadır. Aşağıda bu programlar bünyesindeki en çok tercih edilen alanların, UZEM'lere göre dağılımı verilmiştir.

3.4. Sertifika Programının Uzaktan Eğitim Merkezlerine Göre Dağılımı

Şekil 2. Uzaktan eğitim merkezlerinin kurulduğu yıl aralıkları

Sertifika programının uzaktan eğitim merkezlerine göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur. Buna göre, Türkiye'de sertifika programı açan uzaktan eğitim merkezlerinde en çok İngilizce, arkasından Aile Danışmanlığı, Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Pazarlama, son olarak da Yazılım dersleri verilmektedir.

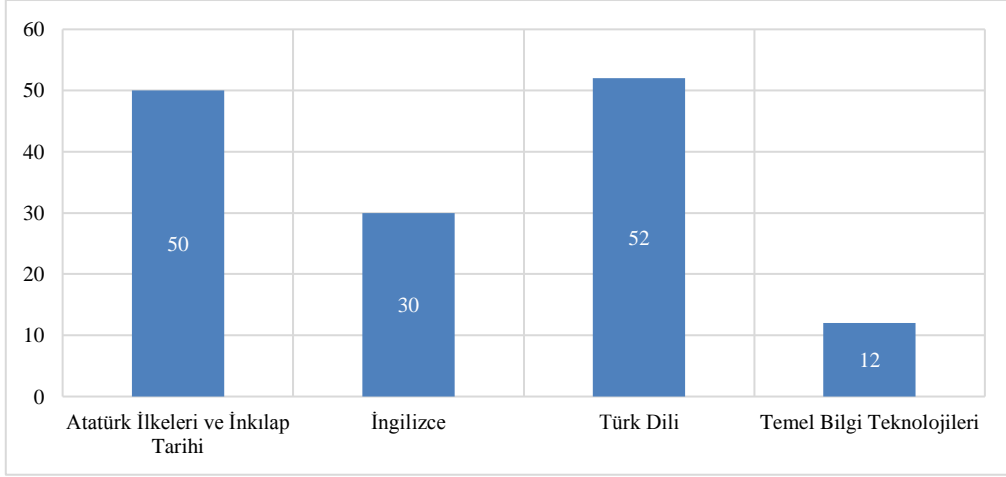
Tablo 1. En çok açılan sertifika programlarının dağılımı

Programın adı	Programın sayısı
Aile Danışmanlığı	3
Coğrafi Bilgi Sistemleri	3
İngilizce	4
Pazarlama	3
Yazılım	2

Sertifika programı tercih eden birçok uzaktan eğitim merkezi olmasına rağmen, her biri birbirinden bağımsız olduklarından, ülke genelinde dağılım göstermemektedirler. En yoğun olarak gözlenen 5 sertifika programı, İngilizce, Aile Danışmanlığı, Coğrafi Bilgi Sistemleri, Pazarlama ve Yazılım'dır.

3.5. Zorunlu Derslerin Uzaktan Eğitim Merkezlerine Göre Dağılımı

Türkiye’de UZEM’ler bünyesinde en çok ve en az okutulan 5i zorunlu dersleri, aşağıdaki grafikte verilmiştir.

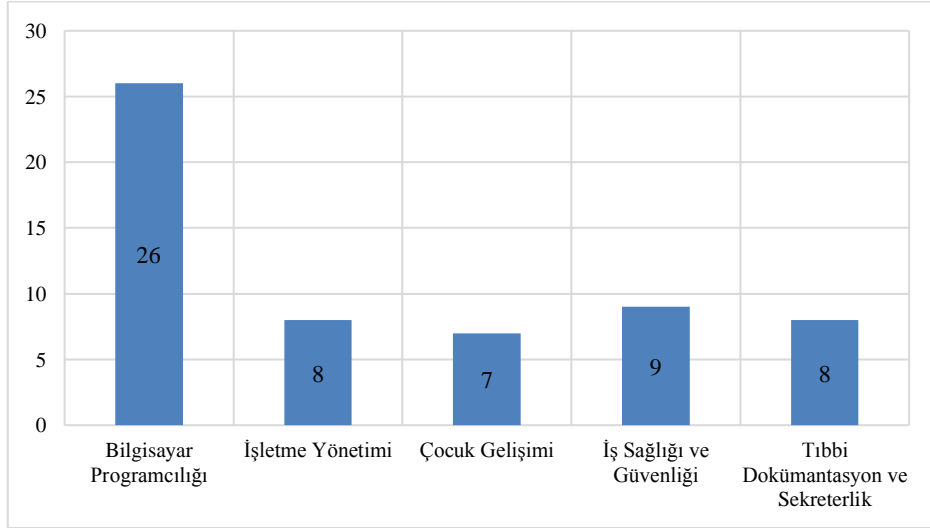

Şekil 3. Zorunlu derslerin uzaktan eğitim merkezlerine göre dağılımı

Yükseköğretim kanununda belirlenmiş zorunlu derslerin, merkezlere göre dağılımında ilk sırada Türk Dili dersi gelmektedir. Başka bir deyişle Türkiye’de UZEM’lerde, Yükseköğretim Kanunu gereği zorunlu kılınan derslerden en çok Türk Dili dersi okutulmaktadır. Bunu sırasıyla Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, İngilizce ve Temel Bilgi Teknolojileri takip etmektedir.

3.6. Ön lisans Programlarının Uzaktan Eğitim Merkezlerine Göre Dağılımı

Türkiye’de birçok ön lisans programı veya program bünyesindeki dersler, uzaktan okutulmaktadır. Aşağıdaki grafikte Türkiye’deki ön lisans programlarının, UZEM’lere göre dağılımı verilmiştir.

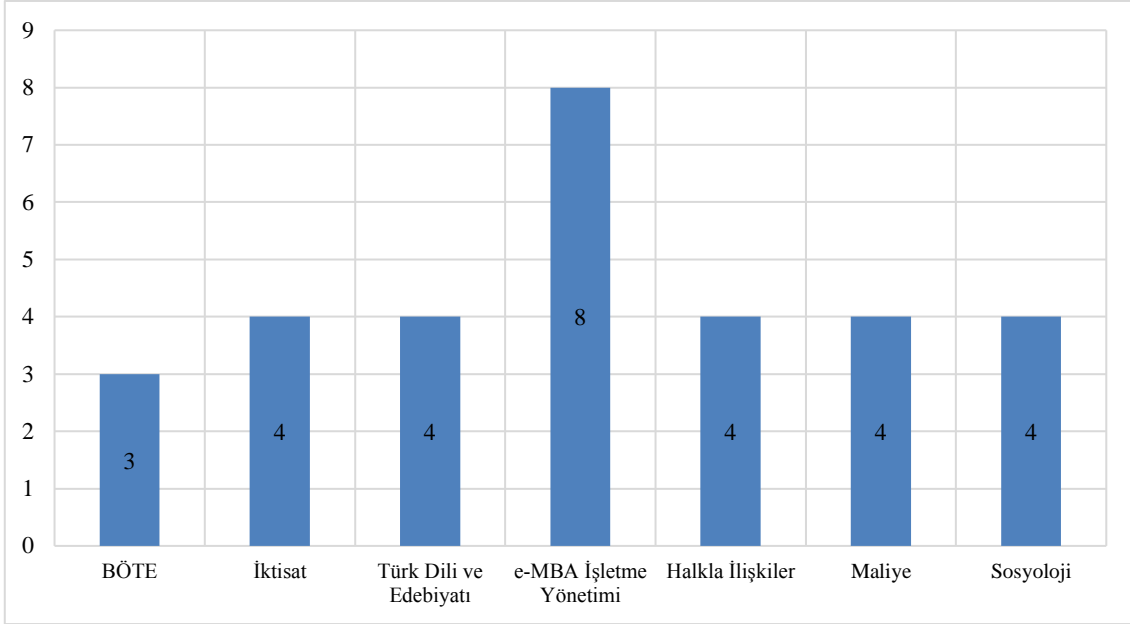

Şekil 4. Ön lisans programlarının uzaktan eğitim merkezlerine göre dağılımı

Türkiye’deki UZEM’ler bünyesindeki ön lisans programlarından, en çok Bilgisayar Programcılığı bölümü okutulmaktadır. Diğer bir deyişle Bilgisayar Programcılığı, Türkiye’de en çok UZEM’de bulunan bölümdür. Bunu sırasıyla İş sağlığı ve Güvenliği, Tıbbi Dokümantasyon ve sekreterlik ile İşletme yönetimi, son olarak da Çocuk Gelişimi bölümleri izlemektedir.

3.7. Lisans Programlarının Uzaktan Eğitim Merkezlerine Göre Dağılımı

Türkiye’deki UZEM’lerde bulunan lisans programlarının, merkezlere göre dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir.

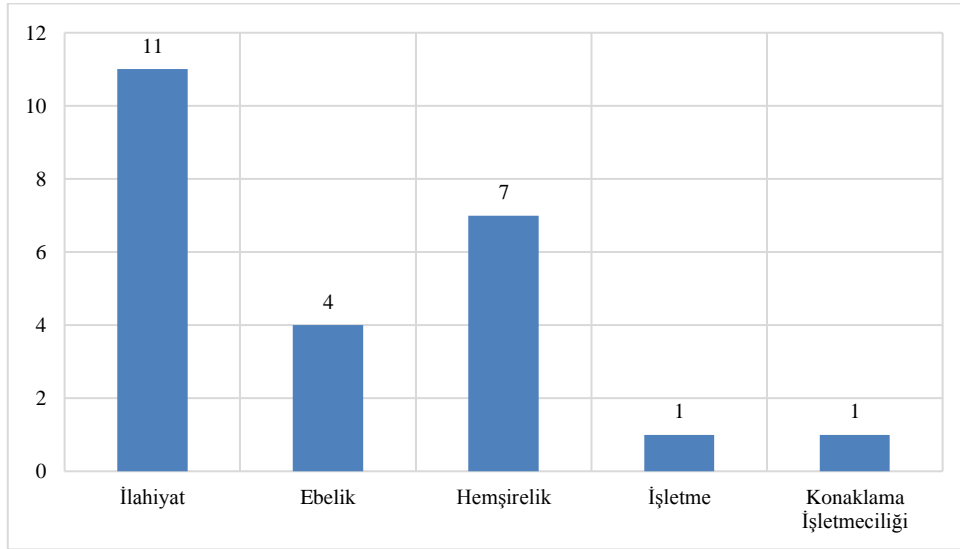

Şekil 5. Lisans programlarının uzaktan eğitim merkezlerine göre dağılımı

Türkiye'deki UZEM'ler bünyesindeki lisans programlarından, en çok e-MBA İşletme Yönetimi bölümü okutulmaktadır. Diğer bir deyişle e-MBA İşletme Yönetimi, Türkiye'de en çok UZEM'de bulunan bölümdür. Bunu sırasıyla İktisat, Türk Dili ve Edebiyatı, Halkla İlişkiler, Maliye ve Sosyoloji, son olarak da BÖTE bölümleri izlemektedir.

3.8. Lisans Tamamlama Programlarının Uzaktan Eğitim Merkezlerine Göre Dağılımı

Türkiye'deki UZEM'lerde bulunan lisans tamamlama programlarının, merkezlere göre dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir.

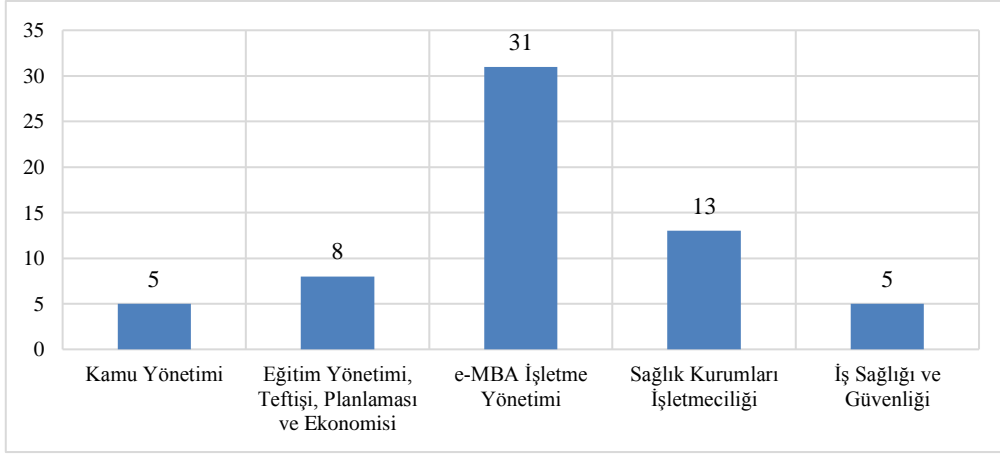

Şekil 6. Lisans tamamlama programlarının uzaktan eğitim merkezlerine göre dağılımı

Türkiye'deki UZEM'ler bünyesindeki lisans tamamlama programlarından, en çok İlahiyat bölümü okutulmaktadır. Diğer bir deyişle İlahiyat, Türkiye'de en çok UZEM'de bulunan bölümdür. Bunu sırasıyla Hemşirelik, Ebelik, son olarak da İşletme ve Konaklama İşletmeciliği bölümleri izlemektedir.

3.9. Yüksek Lisans Programlarının Uzaktan Eğitim Merkezlerine Göre Dağılımı

Türkiye'deki UZEM'lerde bulunan yüksek lisans programlarının, merkezlere göre dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir.

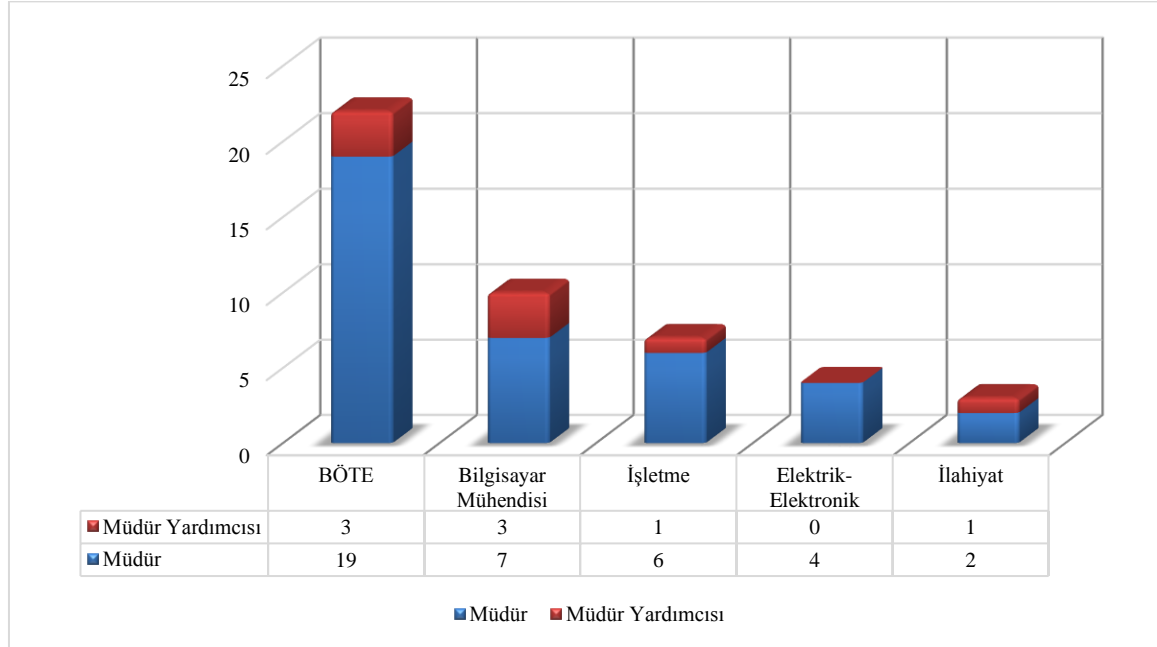

Şekil 7. Yüksek lisans programlarının uzaktan eğitim merkezlerine göre dağılımı

Türkiye’deki UZEM’ler bünyesindeki yüksek lisans programlarından, en çok e-MBA İşletme Yönetimi bölümü okutulmaktadır. Diğer bir deyişle e-MBA İşletme Yönetimi, Türkiye’de en çok UZEM’de bulunan bölümdür. Bunu sırasıyla Sağlık Kurumları İşletmeciliği, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi, İş Sağlığı ve Güvenliği ve Kamu Yönetimi bölümleri izlemektedir.

3.10. Uzaktan Eğitim Merkezlerinde Görev Yapan Personele Ait Bilgiler

Aşağıda Uzaktan Eğitim Merkezlerinin idari personellerinin, uzmanlık alanlarının ilk beş dağılımı verilmiştir.

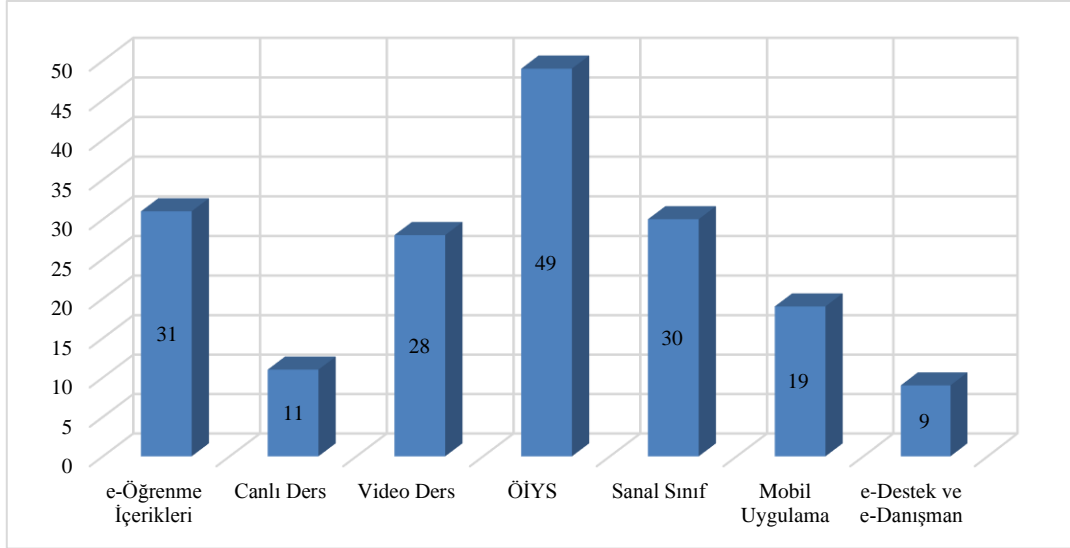
Şekil 8. İdari personellerin uzmanlık alanlarının dağılımı

Türkiye’deki Uzaktan Eğitim Merkez Müdürlerinin, uzmanlık alanlarının en çok BÖTE olduğu gözlenmiştir. Bunu sırasıyla Bilgisayar Mühendisliği, İşletme, Elektrik-Elektronik ve İlahiyat alanında uzmanlaşan müdürler izlemektedir. Türkiye’deki Uzaktan Eğitim Merkez Müdür Yardımcılarının, uzmanlık alanlarının en çok BÖTE ve Bilgisayar Mühendisliği olduğu gözlenmiştir. Bunu sırasıyla İlahiyat ve İşletme izlemektedir. Diğer bir deyişle Türkiye’de UZEM müdürlüğü yapan Müdürlerin en çok BÖTE uzmanı, müdür yardımcılarının da en çok BÖTE ve Bilgisayar Mühendisliği uzmanı olduğu saptanmıştır.

3.11. Uzaktan Eğitim Merkezlerinde Kullanılan Alt Yapı Olanakları ve Kullanılan Materyalleri

Aşağıda Türkiye’deki Uzaktan Eğitim Merkezlerine ait altyapının olanakları ve materyallerinin dağılımı verilmiştir.

Şekil 9. Uzaktan eğitim merkezlerine ait altyapı olanaklarının ve materyallerinin dağılımı

Türkiye’deki UZEM’lerde birçok teknik alt yapı kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra öğrenenlere sağlanan oldukça çeşitli imkânlarla ve olanaklara rastlamak da mümkündür. Türkiye’deki UZEM’lerde en çok kullanılan teknik alt yapı ve olanaklar, LMS, ALMS, Moodle, Greenbox ve ya Blackboard gibi çeşitlilik gösteren Öğretim İçerik Yönetim Sistemleridir. Bunları sırası ile e-öğrenme içerikleri (elektronik ders materyalleri veya bilgisayar destekli eğitim yazılımları), sanal sınıf uygulamaları (sanal ders ofisleri ve sınıflar, OpenMeetings veya Adobe Connect), video dersler, mobil uygulamalar (Android, IOS), canlı dersler (senkron dersler) ve e-Destek ve e-danışman (elektronik destek hizmetleri, tanıtım videoları ve ya kılavuzlar) takip etmektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Yapılan bu çalışmada Türkiye’deki UZEM’lerin durumu ortaya konmak istenmiştir. Araştırmada Türkiye’deki toplam 193 üniversitenin, 103 tanesinde Uzaktan Eğitim Merkezi bulunduğu gözlemlenmiştir. Türkiye’deki Uzaktan Eğitim Merkezlerinin en yoğun olduğu bölge %28 ile Marmara Bölgesi, en az olduğu bölge ise %6 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesidir. Türkiye’de en fazla UZEM, 2011-2016 yılları arasında açılmıştır. Bu yıllar arasında açılan merkez sayısı 57’dir. Buna karşılık, 1981-1986 ve 1996-2001 yılları arasında hiç UZEM açılmamıştır. Türkiye’deki UZEM’lerin,

- Sertifika programlarında, en çok tercih edilen bölüm İngilizce,
- Ön lisans programlarında, en çok tercih edilen bölüm Bilgisayar Programcılığı,
- YÖK zorunlu 5i derslerinde, en çok tercih edilen ders Türk Dili,
- Lisans programlarında, en çok tercih edilen bölüm e-MBA İşletme Yönetimi,
- Lisans tamamlama programlarında, en çok tercih edilen bölüm İlahiyat,
- Yüksek lisans programlarında, en çok tercih edilen bölüm ise e-MBA İşletme Yönetimidir.

UZEM bünyesinde en çok tercih edilen bölümler incelendiğinde birçok disiplinde, farklı alanlarda programlar olduğu görülmektedir. Yılmaz, Gümüş, Okur ve Destekli’nin (2005), yaptıkları çalışmada Türkiye’deki yüksek örgün öğretim kurumlarında, çevrimiçi öğrenme ortamlarının hangi düzeyde kullanıldığını ortaya çıkarmak istemişlerdir. Çalışma, çevrimiçi öğrenme etkinlikleri bulunan üniversitelerin belirlenmesi ve bu üniversitelerde kullanılan çevrimiçi öğrenme ortamlarının neler olduğunun saptanmasını kapsamaktadır. Çalışma sonucunda Enformatik, BÖTE, Bilgisayar Araştırma ve Uygulama Merkezleri, UZEM’ler, Bilgisayar Destekli Eğitim Birimleri, Bilgisayar Mühendisliği Bölümleri ve Eğitim Bilimleri bölümlerinde çevrim içi öğrenme ortamlarının faaliyet gösterdiğini saptamışlardır. Sözü edilen bölümlerin, örgün öğrencilere sundukları dersler ise Temel Bilgi Teknolojileri ve Temel Bilgisayar Bilimleridir. Bu çalışmanın aksine, uzaktan eğitim programlarındaki bölümlerin genelde teknik program olduğu görülmektedir.

Türkiye’deki UZEM’lerin altyapı olanakları ve materyalleri dağılımında bakıldığında, en çok öğretim içerik yönetim sistemleri (ÖİYS), en az e-destek ve e-danışmanlık hizmetleri kullanılmaktadır. İçerik ile ilgili materyallerin yanı sıra öğrencilerin ihtiyacı olan destek ve danışmanlık hizmetlerinin de sunulması önemlidir. Hitch ve MacBrayne’nin (2003) çalışmasında da belirttiği gibi e-öğrenme yöntemi ile verilen dersler için kurumların, uzak öğrenen öğrenciler için en uygun destek mekanizmalarını sunmaları gerektiğini açıklamıştır. Öğrenciler, mekansal uzaklık nedeni ile yeni yapılara ve desteklere ihtiyaç duyabilirler. Teknoloji kullanılarak akademik birimler ile öğrenci destek birimleri ve servisleri arasında güven kurulmalıdır. Ayrıca UZEM’lerin daha anlaşılır ve açıklayıcı bilgiler içeren web sayfaları kullanmaları, bünyelerine dâhil edecekleri öğrenenleri ve merkez hakkında bilgi edinmek isteyenleri daha da aydınlatacaktır.

Türkiye’deki UZEM müdürlerinin, uzmanlık alanlarının en çok BÖTE ve Bilgisayar Mühendisliği olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle UZEM bünyelerinde çalışan yönetim kadrosunun alan uzmanlıklarının BÖTE ve bilgisayar Mühendisliği olması, sistemin daha anlamlı işlemesine olanak tanıyacaktır. İdari yapılanmalardaki uzmanlık durumu, merkezlerin kalitesini ve işleyişini etkileyebilecektir. Khan (2005) da, yöneticilerin e-öğrenmede kaynakları genişletmede ve yönetici görevlerini yerine getirmede eğitim teknolojilerinin rolünü önemsemektedir.

Yönetim ve idari kadronun, e-öğitmenlerin ve altyapı olanaklarının gözden geçirilmesi, mümkünse bu sürecin değerlendirilmesi gerekmektedir. Karal ve Erümit’in (2009) yaptığı çalışmada, öğretim elemanlarının uzaktan eğitim sistemlerinden ve işleyişinden daha iyi haberdar edilmesi ve bu sistemleri daha verimli kullanabilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Bunun için öğretim elemanlarına yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenip, uzaktan eğitim sistemleri ve araçlarını kullanmaları için özendirilmelidir.

Son olarak, bu çalışma Türkiye’deki UZEM programları, teknik altyapıları, olanakları ve idari yapılanmaları, uzaktan eğitim merkezlerinin kendi web sayfalarında belirtilen bilgiler ile sınırlıdır. Daha sonraki araştırmalar kapsamında UZEM’lerde çalışan akademik ve idari kadro, okuyan ve mezun öğrenciler ile görüşmeler yapılarak UZEM’ler ile ilgili güncel durum daha farklı çalışmalar ile ortaya koyulabilir. Niceliksel olarak durumun yanı sıra niteliksel olarak da UZEM yapılarının incelenmesi ve değerlendirilmesi de kalite açısından gerekmektedir.

Extended Abstract

Introduction

Today, education supported by technology and training solutions are getting popular owing the fact that the challenges and limitations of the traditional educational model. Moreover, many institutions are trying to adapt their opportunities available for anyone who wants to get educated. Regardless of the sector, many people may be forced to follow the up-date information every day in the age of the information and technology. Therefore they can make themselves updated and get better position in their business.

On the other hand, to keep track of these changes in that situation may be very difficult for individuals within the burden of daily life with working life. Moreover, they may not have enough time to constantly improve themselves and get informed. Individuals need to develop themselves in a more flexible learning environment. Distance education programmes may be good opportunities for who wants to develop themselves. According to the people’s needs and expectations, there are many distance education programs in the world and in our country.

Method

The purpose of this study is to examine the overall situation of Distance Education Centres (DEC) connected in universities in Turkey in terms of many variables. The data for this study were gathered by analysing the websites of DEC in the scope of document analysis. In this study, the distribution of DEC programs, the expertise field of administrative staff, the infrastructure and materials used in DEC, and lastly the distribution the DEC established in the regions of Turkey have been identified. In the first quarter of 2016 in Turkey, there are 100 DECs and 3 open education faculties in 193 universities.

Results and Conclusion

When the top DEC programs were analysed, it was seen that the most opened programs were computer programming as an associate degree program, e-MBA Business Administration and Theology as undergraduate programs, and again e-MBA Business Administration as a master degree program. The expertise departments of the administrative staff were differentiated as computer and instructional technology, computer engineering and business respectively.

The most widely used technical infrastructure and facilities in the DEC programs were Moodle, ALMS, Blackboard and Greenbox as the Learning and Content Management Systems and videos, the visual-aided materials as other e-learning content. When the distribution the DECs established in the regions of Turkey were analysed, it was found that most DEC programs are established in Marmara Region, secondly in Central Anatolia Region and lastly Black Sea Region.

Kaynaklar

- Alkan, C. (1984). *Eğitim Teknolojisi*. (2. Baskı). Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
Anderson, W. G., & Moore, M. G. (2003). *Handbook of distance education* (pp. 129-144). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

- Antalyalı, Ö. L. (2004). *Uzaktan eğitim algısı ve yöneylem araştırması dersinin uzaktan eğitim ile verilebilirliği* Yayınlanmamış doktora tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baraz, T. (1985). *Uzaktan Öğretim İlkelerinin Edebiyat Öğretimine Uygulanması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Bilgiç, A. G. D. H. G., & Tüzün, H. (2015). Yükseköğretim kurumları web tabanlı uzaktan eğitim programlarında yaşanan sorunlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(3).
- Çoruk, A., Çağatay, Ş. M., & Öztürk, H. (2015). Lisansüstü Eğitimde Kayıt ve Devam Sorunları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015(25).
- Düzakın, E., & Yalçınkaya, S. (2008). Web tabanlı uzaktan eğitim sistemi ve Çukurova Üniversitesi öğretim elemanlarının yatkınlıkları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1).
- Gökdağ, D. (1986). *Uzaktan Öğretimde Basılı Materyaller*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Gülbahar, Y. (2009). *E-öğrenme*. Pegem Akademi.
- Hashim, C., N., Kayode, B. K., & Hassan, S. S. S. (2015). The Roles of Administrators in Distance Education Programme: A Case at Higher Learning Institutions. *International Journal of Social Science and Humanity*, 5 (5), 479-482.
- Hitch, L. P. & MacBrayne, P. (2003). A Model for Effectively Supporting e-Learning. *Technology Source*, March/April 2003. Ağustos 2016 tarihinde http://technologysource.org/article/model_for_effectively_supporting_elearning/ adresinden erişildi.
- Horzum, M. B., Özkaya, M., Demirci, M., & Alpaslan, M. (2013). Türkçe Uzaktan Eğitim Araştırmalarının İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2).
- Karal, H., & Erümit, S. F. (2009, May). Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğretim Üyelerinin Uzaktan Eğitime Bakışı ve Hazır Bulunuşlukları Karadeniz *Technical University Lecturer's Opinions and Abilities About Distance Education*. In *Proceedings of 9 Th International Educational Technology Conference*, Mayıs 2009, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Khan, B. (2005). *Managing E-Learning Strategies – Design, Delivery, Implementation and Evaluation*. Hershey, PA.: Information Science Publishing.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama için bir Rehber*, (Çev. Selahattin Turan), 3. Basımdan Çeviri, Nobel Akademik Yayın: Ankara.
- Miranda, J., Diasanta, N. (1987). *Distance Education*. Manila, Philippines: Asian Development Bank.
- Moore, M. G., & Kearsley, G. (2011). *Distance education: A systems view of online learning*. Cengage Learning, USA.
- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M., & Zvacek, S. (2006). Teaching and learning at a distance: Foundations of online education. *Pearson: Upper Saddle River, NJ*.
- Şen, B., Atasoy, F., & Aydın, N. (2010). Düşük maliyetli web tabanlı uzaktan eğitim sistemi uygulaması. *XII. Akademik Bilişim Konferansı*.
- Yılmaz, Ö. G. R., Gümüş, Ö. G. S., Okur, Ö. G. M. R., & Destekli, A. Ü. A. F. B. (2005). Türkiye’de yüksek öğrenimde çevrimiçi öğrenme.
- Yükseköğretim Kanunu (1981). *T. C. Resmi Gazete*. Sayı: 17506, 06.11.1981.